

Una excursió a sa Galera*

per Felip Cirer Costa

1 de setembre de 1988

Després de molt de temps de no escriure res sobre les nostres converses, no per manca de material, sinó per la gran quantitat de feina que tenc i que no em deixa uns minuts per recopilar el que conversam, avui torn a agafar la ploma amb el propòsit de ser més constant.

Durant aquest temps hi ha hagut un acte especial i que ha provocat un llarg contacte amb Villangómez; és la proclamació com a "Fill Il·lustre", un tema que he portat de manera personal, defecte que sempre

he tengut, i sé que Marià ha quedat encantat de com s'ha desenvolupat tot. Recordo especialment que durant el seu parlament l'emoció el feia tremolar les cames com una fulla i em pensava que arribaria a caure de l'estrat; que passades les deu i mitja, quan s'acabaven els actes festius, els dos ens trobarem, ens retirarem a un racó del claustre i també amb veu emocionada em donà les gràcies per tot el que havia fet.

Amb motiu de la proclamació com a Fill Il·lustre, prepararem na

Fanny Tur Riera i jo una exposició de fotografies, retalls, notes i principalment tota la seua bibliografia. Aquesta petita exposició ens va ser sol·licitada per l'Ajuntament de Sant Antoni per exhibir-la durant les seues festes de Sant Bartomeu. L'alcalde, Antoni Marí Tur "Botja", em demanà que en fes la presentació, cosa que vaig fer encantat. A la presentació hi assistí el duc d'Alba, que em presentà l'alcalde, i amb el qual vaig conversar una bona estona. El que més m'interessà varen ser les traduccions, supòs

que per poder comprovar que no era un poeta localista, sinó que tenia una forta preparació i coneixement de la poesia estrangera. Em va dir que estaria encantat de tenir algun llibre de Villangómez, cosa que li comunicaria jo personalment al propi autor.

Al cap de pocs dies em telefona Marià Torres per comunicar-me que el duc d'Alba vol proposar Villangómez com a membre corresponent de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola, petició que li ha transmès Nito Verdera i que sembla que ha rebutjat. Em demana que juntament amb Fina Matutes i altres intentem convèncer-lo. Al cap d'una estona i en anar a comprar els diaris, trob en Marià a s'Alamera i li coment la proposta. Ell es nega rotundament a acceptar aquest càrrec. La seua obra és en català, en castellà té únicament unes poques pàgines. La RAEL és de la llengua castellana únicament. Els catalans que hi són, és per l'obra que han fet en castellà: Pere Gimferrer, Guillem Díaz Plaja, Martí de Riquer... De totes maneres agraeix l'oferiment i, ja que el duc l'ha convidat a anar a casa seua, quedam que una tarda pujarem a "S'Aufabeguera", a sa Galera.

Nito Verdera prepara l'entrevista i l'u de setembre, a primera hora del matí, em telefona per dir-me que avui ens espera. Li ho comunico a Villangómez i després a Fina Matutes, que no té gaires ganes de venir i, com que a més té exàmens de setembre, finalment no ve. Nito Verdera tampoc pot venir, així que els dos, a mitja tarda, partim cap a sa Galera.

Li porta tres llibres: *L'any en estampes*, *El cop a la terra* i la traducció dels dos poemes de John Keats.

L'arribada a "S'Aufabeguera" és esplèndida, amb la baixada cap a la mar i sa Conillera al fons. Un guarda ens acompanya amb moto fins a la casa i una senyora ens porta a un racó que fa la piscina. El Duc arriba al cap d'uns minuts. Les seues primeres paraules

són més o menys les següents: Fa dos anys que he començat a conèixer-lo i l'altre dia, que vaig assistir a la presentació que va fer en Felip de la seua bibliografia, els noms que ell esmentà de Carles Riba o Marià Manent, em recorden l'amistat que havia tengut amb aquells senyors. Per cert, encara viu Marià Manent? Ha de ser molt major.

Villangómez: La darrera vegada que el vaig veure, fa un parell d'anys, tenia una lucidesa mental extraordinària i es conservava físicament molt bé.

Duc d'Alba: Ara tenc una relació més continuada amb el seu fill Albert.

Després parlam de la Generació del 27 i en especial dels dos únics membres que resten vius: Dámaso Alonso i Rafael Alberti. El Duc ens

diu que fa uns dies que ha parlat amb la dona de Dámaso —Eulalia— i que aquest ha perdut l'enteniment i que no hi és, en aquest món. Villangómez ens diu que el va conèixer a les trobades literàries que organitzava a Formentor Camilo José Cela i que varen lligar una certa amistat. El Duc ens diu que ha estat un home que ha begut molt durant tota la seua vida.

Parlant de Rafael Alberti, Villangómez conta la seua amistat, primer amb el seu gendre —l'espòs d'Aitana, filla de Rafael—, un sud-americà que havia fet estades a Eivissa i per mitjà del qual va obtenir la llicència per traduir algun poema d'Alberti relacionat amb Eivissa; i no solament li va donar permís, sinó que li envià un quadre-poema sobre el poema que va traduir al català i que el té emmarcat a ca seua. Després el coneixerà personalment amb motiu de la lectura poètica que va fer Alberti a "Sa Nostra", la primavera de 1987.

El Duc ens diu que és un personatge —el defineix amb una sola paraula: comunista— que no li cau gaire bé, especialment per haver maltractat en un poema el pare de la seua esposa, Cayetana; crec recordar que digué que això fou durant la Guerra Civil. Com a poeta ens diu que considera que s'acabà amb la Guerra Civil; que la seua obra important és anterior a la Guerra.

La conclusió sobre els dos poetes que resten vius de la Generació del 27 és que no són els millors; que no tenen la categoria poètica d'un Jorge Guillén, o de Pedro Salinas. Dámaso és un fabricant de poesia, li falta sentiment; els poemes són perfectes però mancats de sentiment.

Després el Duc ens parla d'altres escriptors relacionats amb la seua tasca d'editor, Valle Inclán i Antonio Machado, i del mal ús que fan de l'obra els seus hereus.

Finalment el Duc treu el tema objecte de la visita, proposar-lo com a acadèmic corresponent de la RAEL. La postura de Villangómez

el filòsof Walter Benjamin, que ell ha traduït al castellà.

Al cap d'una hora llarga de conversa, ens despedim i retornam cap a Sant Antoni. Marià em demana si puc donar una volta per dins el poble, ja que fa molt de temps que no hi ve. Em parla de les seues anades de jove a Sant Antoni, de les sales de festa que hi havia llavò... i ja a la carretera, camí de Vila, em conta una aventura amorosa que va tenir i que és pròpia de l'argument d'un conte:

A final dels anys quaranta i anant de colla amb Joan Adrover, Cosme Vidal i Enrique Fajarnés, va conèixer una al·lota catalana que estiuejava a Sant Antoni. I si una avaria del cotxe, anteriorment, li inspirà el poema "Tres pins vora el camí", una altra avaria, també camí de Sant Antoni, li permeté intimar més amb Rosa Maria, que així es deia. Mentre intentaven reparar el cotxe, els dos se separaren una mica del grup i ell va fer per besar-la, convençut que seria rebutjat, quan justament va ser tot el contrari. Amb el temps s'aprofundiria l'amistat i un dia, amb Joan Adrover, que en aquell temps tenia una amiga suïssa, decidiren les dues parelles fer un sopar a Sant Antoni. Abans la suïssa li va demanar a Adrover un capritx, un vestit de sevillana amb perfalans i tot, cosa que li va comprar. Anaren cap a Sant Antoni, on es trobaren amb Rosa Maria, i es dirigiren a l'hotel Tanit, on soparen de llagosta; després anaren a ballar. Un moment que quedaren la suïssa i Marià sols, ella li digué: "Segur que te l'estimes molt". Demanà ell perquè ho deia i respongué: "Perquè sempre estàs pendent d'ella i te la mires d'una manera que no pot mentir". Ell afirmà que sí, que se l'estimava. La cosa va ser que la suïssa, en comptes de fer cas a Adrover, es dedicà a insinuar-se amb Rosa Maria, cosa que aquesta última no va permetre; però quan Joan Adrover va descobrir el joc que portava la seua parella, allí, enmig de tothom, li etzibà una bona galtada.

és la mateixa que ja he explicat abans; li agraeix sincerament l'ofertament, però li repeteix que ell no ha fet cap mèrit en castellà i que això és un càrrec honorífic i que no pot aportar cap treball; també vol agrair a Fernando Lázaro Carreter el seu interès en tot aquell assumpte. El Duc li demana que s'ho pensi, però que no farà cap gestió més si no té el consentiment de Villangómez. Marià ens explica que també el varen proposar per a un càrrec semblant a la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona i que el rebutjà. Apunta que l'Acadèmia de Sant Sebastià el féu acadèmic sense el seu consentiment i que quan ho sapigué, renuncià. Personalment pens que aquests oferiments se li feren quan ell estava molt delicat de salut i no prenia gust per res, i que si

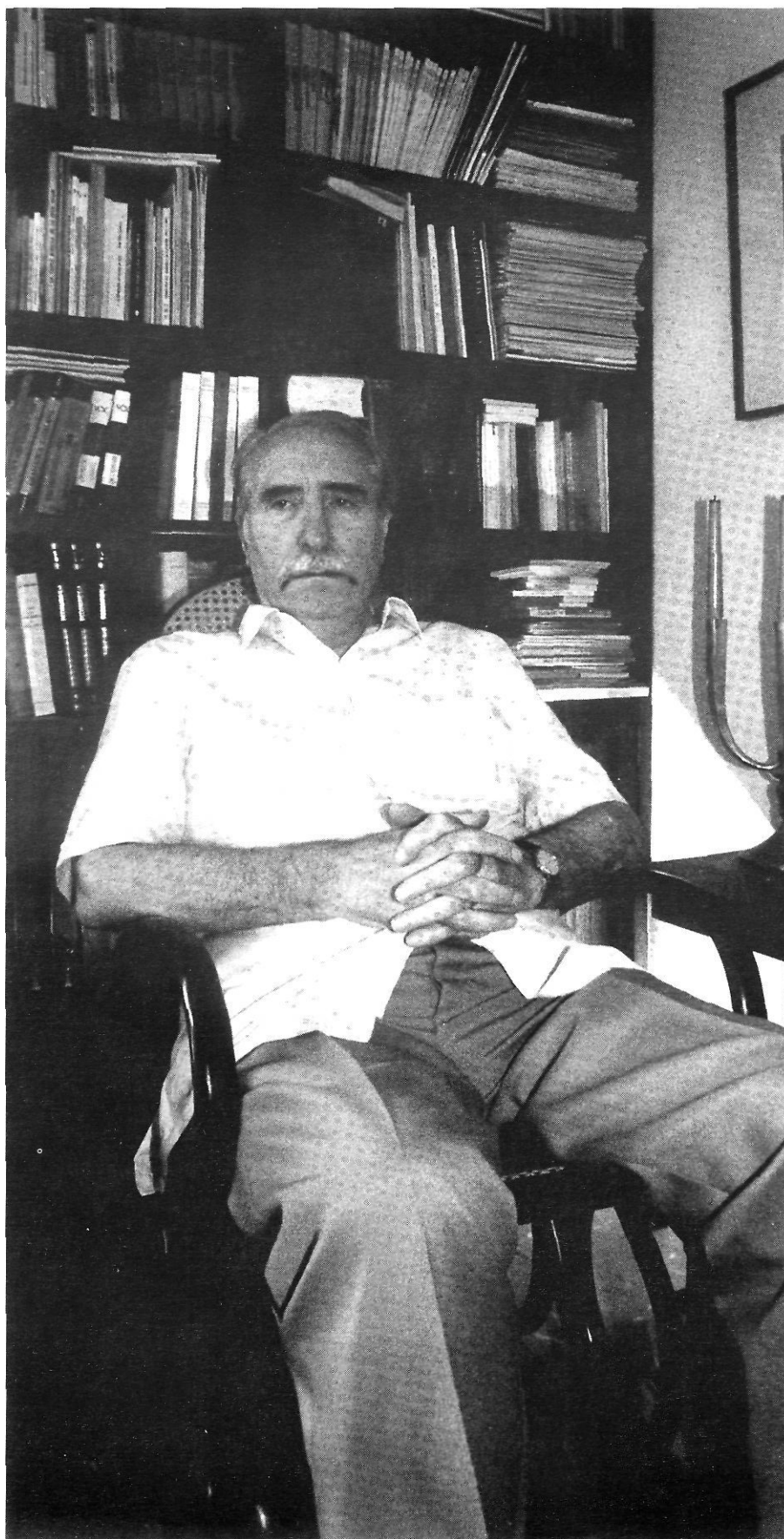
va dir que no a una acadèmia més o menys catalanista, difícilment s'entendria que acceptàs ser-ho de la RAEL.

Ens parla també el Duc de les feines que té començades, de la tranquil·litat de sa Galera i de l'estima que té a "S'Aufabeguera", una casa feta des del seu matrimoni amb la Duquessa, ja que les altres que habita són palaus amb molta tradició.

És un conversador extraordinari, i sempre, a qualsevol tema que es tregui, ell hi troba una relació amb la Casa d'Alba, la història i la genealogia de la qual coneix a la perfecció.

Per l'any que ve té pensat preparar un estudi sobre els jueus alemanys que vengueren a Eivissa durant els anys trenta i en especial sobre la relació que hi tengué

Villangómez em diu que es va mig enamorar de Rosa Maria, una al·lota preciosa, d'una cultura molt per damunt de la mitjana i a qui li agradava molt llegir.

Continuà contant-me les seues anades a Sant Antoni, que eren bastant freqüents i generalment amb els amics de sempre: Cosme, Enrique i Adrover. Llogaven el taxi d'en Frigolar, que els esperava fins a acabar la festa. Durant una vetllada, al restaurant "Esmeralda", que era de l'ex-esposa del propietari de l'hotel ses Savines, redactaren, especialment Enric i ell –Cosme hi posà poca cosa i quasi res Adrover– la glosa "N'Eulària", basada sobre l'estribot "Toni, menge-mos sa truja", que de manera anònima publicà Jean Serra al *Quadern Literari i Cultural*, número 2. Marià sempre ha negat l'autoria i diu que va ser cosa de molts, encara que, aquestos quatre, segur que hi eren. A l'hora de fer la lectura, feren venir la mestressa del restaurant i en Frigolar, que acostumava sopar a la cuina, i tots rigueren molt.

Realment avui era una dia en què Marià –sobretot a la tornada– es trobava exultant i amb una gana increïble de contar coses, i coses íntimes, que ell mateix em confessà que no havia contat a ningú, com és el cas de l'enamorament d'aquella al·lota catalana. Aquesta sinceritat i aquestes ganes de contar coses íntimes, desconegudes de tothom, em fan pensar, com alguna vegada m'ha fet notar Fina Matutes, que és amb la intenció que això transcendeixi, i pareix que sap que acostum anotar el que record de les nostres converses. Això fa que avui m'hagi fet el propòsit de deixar de banda altres qüestions, que tal vegada poden semblar més urgents, i continuar amb les meues anotacions. ■

*Aquest text és un capítol del llibre que va guanyar el Premi de la Nit de Sant Joan 2002, recentment publicat per l'Institut d'Estudis Eivissencs.